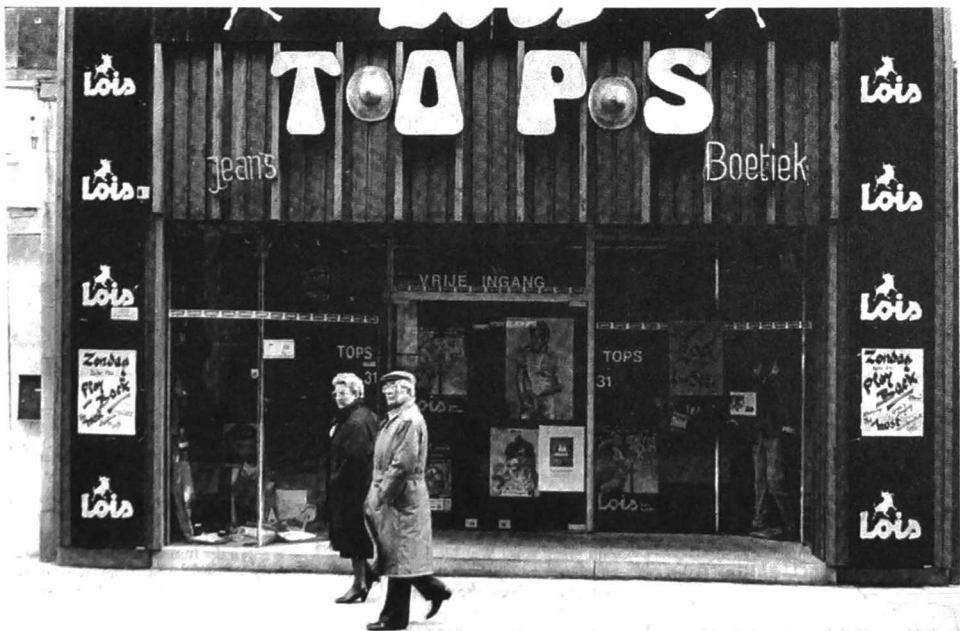

KLANTEN BINNEN LOKKEN

Luc Devriese

In de jongste jaren zien we op drukke dagen in winkelstraten en op toeristische plekken soms figuren opduiken die door winkeliers of restauranthouders betaald worden om met woord en beeld klanten naar hun etablissementen te lokken. De technische term 'racolage', die daarvoor wel eens gebruikt wordt, geldt blijkbaar vooral het actief aanklappen, best bekend in verband met al te ijverige sexwerkers. Het Franse woord 'racoler' betekent 'ronselen', 'aantrekken', 'werven'.

25

Afb. 1. Foto genomen in de Gentse Veldstraat boven een artikel in het schandaalblad 'De Nieuwe Metro' (5/11/1986). De winkelier was volgens de tekst er onder: 'door heel Gent bekend vanwege zijn oorverdovend geschreeuw als hij de zaterdagmiddag voor zijn winkel Tops zijn jeans staat te venten' (Uit de documentatieverzameling Gent, Ephemera (Vliegende Bladen), afd. Handel en Nijverheid, DSMG, Begijnhof, Sint-Amandsberg).

De praktijken in winkelstraten gaan minstens tot de 18de eeuw terug. Wellicht verdwenen ze nooit helemaal, maar nu beleven we beslist een heropleving, al is het nog lang niet wat het ooit was. Getuige wat Prosper Claeys in 1888 schreef in een artikel 'Comment les boutiquiers attiraient autrefois les clients' ¹. Zijn tekst was gebaseerd op een rekwest (vertoog) uit 1753, een aanklacht tegen wel zeer drastische racolagemanieren, toen in Gent gebruikelijk en wellicht even goed in andere steden. Hij werd ingediend bij de Gentse schepenen van de Keure door de 'meester kleerverkopers' en resulteerde in een verbod van de aangeklaagde praktijken². Zijn inleiding bij dat 18de-eeuws verhaal is op zelf historisch interessant, omdat ze ons een goed idee geeft van hoe het er in zijn tijd, tegen het einde van de 19de eeuw, aan toe ging. Uit de titel van het artikel kunnen we afleiden dat het gebruik tegen het einde van de 19de eeuw al lang verleden tijd was, althans onder de agressieve vorm die Claeys uit de stedelijke archieven opdiepte. Maar klanten binnen lokken was toen nog algemeen verspreid onder de winkeliers om en rond de Gentse Vrijdagmarkt en wellicht ook op vergelijkbare plaatsen in andere steden.

26
Om die reden verbinden we hieronder de 18de-eeuwse fragmenten die getuigen van dergelijke toestanden, met de commentaren van Claeys (in vertaling). De passages overgenomen uit de archieven staan cursief. Enkele voor ons ongewone woordjes kregen een verklaring mee tussen haakjes. De initiatiefnemers, die het verzoekschrift (supplique, betoog, vertoog) opstelden en ondertekenden, heten in het administratieve taaltje van die tijd de supplianten. Hun collega's uit de nering worden als suppoosten aangeduid. Bij de interpretatie moeten we er wel op bedacht zijn dat de opstellers van dergelijke 'vertogen' wel eens durfden overdrijven en dat ze uitzonderlijk erge misstanden niet zelden als algemeen voorkomend afschilderden.

Haal diep adem, geachte lezer, vooraleer u te wagen aan de cursief aangegeven volzinnen uit 1753... en laat je niet afschrikken door enkele ongewone woordjes en uitdrukkingen.

Hoe de winkeliers vroeger klanten binnen haalden

Op zondagen en marktdagen zien we in Gent winkeliers in de straten rond de Vrijdagmarkt in hun deur staan om de voorbijgangers, in de eerste plaats de plattelanders onder hen, uit te nodigen zich bij hen te komen bevoorraden. Vooral de eigenaars van winkels met confectie-

goederen bijvereren zich daarin.

Tegenwoordig (in 1888) beperken de verkopers zich tot welsprekendheid om de voorbijgangers te overhalen een broek, een mantel, een klak of iets van die aard bij hen aan te schaffen. Vroeger waren de *meestercleerverkopers* minder scrupuleus. De jacht op klanten gebeurde bijna manu militari.

27

Afb. 2. Krantenartikel (De Gentenaar) uit 2009 dat de opkomst van 'racoleurs' in dienst van restaurants aan de Graslei aankondigt (DSMG verzameling).

Wee het boertje dat zich voor de winkel van een onder hen waagde. Hij werd letterlijk vastgegrepen en willens nillens binnengesleurd. Hij mocht zich gelukkig prijzen als hij er zonder kleerscheuren weer uit de grijparmen geraakte van degenen die zich van hem meester gemaakt hadden. Sommige handelaars gingen zelfs zover dat ze personen inhuurden om in de voorsteden slachtoffers op te pikken. Die lieten ze niet los vooraleer ze hen in de winkel van hun patroons binnengeloofd hadden. Er waren zelfs straten waar de buitenlieden zich niet meer in durfden wagen uit angst bij de kraag gegrepen te worden, in een winkel gesleurd, er de kleren van het lijf gerukt en in een gloednieuw kostuum gepropt.

Die praktijken brachten uiteindelijk schade aan de handel van de meer bezadigde winkeliers, die geen gebruik wensten te maken van dergelijke procedés. Daarom wendden die zich tot de schepenen om een einde te maken aan de misbruiken die onder de leden van de nering van de *meestercleerverkoopers* zelf veelvuldig aanleiding gaven tot disputen en hoog oplopende ruzies, zelfs vechtpartijen.

Supplieerende verthoonen ... meestercleervercoopers dat het aen u ed(elen) bekend is van de groote ongheregheltheden ende importuniteyten die der daeghelycke ende naemenlyck op mertdaeghen ende h(eilighe) daeghen worden ghecommetteert by een groot deel van de supposten van de neerynghe van de voorseyde meestercleervercoopers, als door hunne domestiquen ende andere geemployeerde by middel van lantslieden ende andere persoonen commende omtrent hunne huysen ofte aldaer passerende aen te locken, deselve passerende persoonen soo daenigh by hunne cleederen vaste te nemen ende trecken in hunne huysen, weder (of) sy van intentie syn van te coopen ofte niet, met soo daenigh ghewelt ende fors, dat niet alleene de cleederen van de voorseyde passerende persoonen in stucken en van het lyf worden ghetrocken, nemaer oock dat de selve persoonen van intentie synde iets te coopen hun inde straete niet en durfven begeven, ende waardoore niet alleene en leyden de supplianten ende de voordere supposten van de selve neeringhe, nemaer oock de voordere wynckliers woonende

Afb. 3. Discrete (geluidloze) binnenlokker aan het werk voor een schoenenwinkel in de Langemunt tijdens de Gentse Feesten 2011.

ontrent de huysen van de supplianten; bovendien dat er ter dier causen tusschen de supposten van de voorseyde neerynghe groote ende extraordinaire ruse ende crackeel vooren vallen, jae zelfs ghevechten...

29

Afb. 4. De Turkse groente- en fruitverkoper Bayram, alias 'De Roeper', met uitermate fors stemgeluid en moeilijk te evenaren Gentse tongval, in actie (2012) aan de Kammerstraat bij de Gentse Vrijdagmarkt.

Een maand later, in maart 1753, werd er inderdaad een reglement van kracht dat de *meestercleervercoopers* verbood zich aan oneerlijke manoevers te buiten te gaan ... *tgone niet alleenlijck en streckt tot schendeventerijen* (schendeventen: onder de prijs verkopen), *nemaer oock beneemt (ontneemt) de nateurelijcke liberterteijt van de lantslieden ende andere (personen) hunne noodt saeckelijckheyt te coopen daer (waar) het hun goedt duynckt.*

De overtreders zouden bestraft worden met een fikse geldboete, variërend volgens de ergheid van de overtreding³: de schepenen besluiten

... dat niemant, hem en sal vermogen te vervoorderen elcanders cal-lanten ofte passanten, soo lantslieden als andere, te ondercruypen by weghe van de selve teegen te loopen, doen ofte laten teegen loopen door aerbeyders, straetloopers ofte bedelaers, oftewel door de selve hun doen te recommenderen op pene (op straf) van t'elkent te incur-reren (oplopen) eene boete van ses carolus guldens, inderdicerende wel serieuselijck voorts aen de voorseyde meester cleervercoopers iemandt aen te doen eenige de minste insolentie voor hunne huysen en by mid-del van trecken aen de cleederen ofte andere geweld, op pene van te incurreren eene boete van twaelf carolus guldens ende van achttien guldens in gevalle door dergelycke ongepermitteerde handel van hun-nentweeghe eenighe faitelyckheyt (gewelddaad) begaen wordt.

De maatregel kalmeerde de ijver van de handelaars in confectiegoederen. Hen restten enkel de gewone middelen die we nu, zo schrijft Claeys anno 1888, nog zien gebruiken aan de Vrijdagmarkt en in de omringende straten. De detailhandelaar posteert zich vanaf zonsopgang op de drempel van zijn winkeldeur en probeert de voorbijgangers op de vriendelijkst mogelijke wijze te over te halen zijn al of niet geplande koopjes bij hem te doen.

Noten

- 1 Claeys, P., Comment les boutiquiers attiraient autrefois les clients. Oorspronkelijk verschenen in *Messenger des Sciences historiques* (jg. 1888, p. 231-234) en overgenomen in *Mélanges historiques et anecdotiques* (Gent, 1893, p. 57-59) van dezelfde auteur.
- 2 De originelen zijn bewaard in het Stadsarchief Gent, reeks 108bis, nr. 88. Enkele woorden uit de transcriptie van Claeys werden gecorrigeerd of aangevuld.
- 3 Zes, 12 of 18 carolus guldens; de hoogste 'tarief' ingeval het tot geweld-daden (faitelyckheyt) kwam. Dit komt overeen met 5 tot 15 daglonen van een gezel uit het bouwvak en 10 tot 30 daglonen van een metselaardien-der.